Міністерство освіти і науки України Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет здоров'я, фізичного виховання і спорту

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ, СПОРТ ТА ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ: ДОСВІД, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

(у циклі Анохінських читань)

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції

17 березня 2017 року м. Київ

Київ — 2017

УДК 796.011.1:316.3 (082)
ББК 75я43
Ф50

Рекомендовано до друку Вченою радою Факультету здоров'я, фізичного виховання і спорту
(протокол № 6 від 27 лютого 2017 р.)

За загальною редакцією *Огнев'юка В.О.,* доктора філософських наук, професора, академіка НАПН України

Редколегія:
В.О. Огнев'юк
Г.О. Лопатенко
Т.Г. Диба
О.В. Бісмак
В.В. Білецька
А.А. Боляк
О.М. Поляничко
О.О. Спесивих

Ф50
Фізичне виховання, спорт та здоров'я людини: досвід, проблеми, перспективи (у циклі Анохінських читань) : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 17 березня 2017 р., м. Київ / МОН України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, Факультет здоров'я, фізичного вихован- ня і спорту; за заг. ред. Огнев'юка В.О. ; [редкол : Лопатенко Г.О., Диба Т.Г., Бісмак О.В., Білецька В.В., Боляк А.А., Поляничко О.М., Спесивих О.О.]. — К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2017 р. — 272 с.

УДК 796.011.1:316.3 (082)
ББК 75я43

© Авторські публікації, 2017
© Київський університет імені Бориса Грінченка, 2017

УДК 373.21

Омері І.Д.,
доцент кафедри фізичної реабілітації та біокінезіології Факультету здоров'я, фізичного виховання і спорту Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат біологічних наук, доцент

Данило Л.І.,
старший викладач кафедри фітнесу та рекреації Факультету здоров'я, фізичного виховання і спорту Київського університету імені Бориса Грінченка

ВИКОРИСТАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ У РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ УЯВИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті розглядаються дослідження рівня сформованості творчої уяви у дітей дошкільного віку. Узагальнюються рекомендації щодо використання здоров'язберігаючих технологій у розвитку творчої уяви дітей старшого дошкільного віку.
Ключові слова: *творча уява, здоров'язберігаючі технології, дошкільний вік.*

Актуальність проблеми. У сучасних умовах сьогодення виникає соціальне замовлення суспільства на творчу особистість, людину, яка має потребу у саморозвитку, самовдосконаленні та яка здатна думати по-новому, самостійно ставити перед собою цілі, пропонувати нестан- дартні рішення, орієнтуватися насамперед на майбутнє. Для розвитку таких якостей людина повинна мати творчі здібності.

Творчі здібності — це індивідуально-особистісні якості людини, які визначають успішність виконання нею творчої діяльності різного роду [2, с. 17]. Творчі здібності, як й інші, розвиваються тільки в діяльнос- ті. Успішний розвиток творчих здібностей можливий на основі систе- ми завдань, що вимагають від дитини творчого підходу. Сама ж творча діяльність не можлива без уяви, яку дошкільники використовують по-стійно у різноманітних ситуаціях: граючись, малюючи, розповідаючи казки. Завдяки уяві дошкільник адаптується у соціумі, спілкується на-рівні з дорослими.

В основі творчих здібностей лежать процеси мислення та творчої уяви. Уява як пізнавальний психічний процес активно розвивається у дошкільному віці і є об'єктом досліджень науковців протягом десятиліть. Творча уява, як основа творчих здібностей, привертає до себе ува- гу вчених, оскільки є фундаментом багатьох видів творчої діяльності. Її

активізація в дошкільному віці є важливою складовою особистісно орієнтованого навчально-виховного процесу, що направлений на всебіч- ний розвиток дитини. Проблема розвитку творчої уяви актуальна тим, що цей психічний процес є невід'ємним компонентом будь-якої форми творчої діяльності дитини, її поведінки в цілому. Тому це і послугувало нам стимулом для обрання теми нашої роботи.

Дану проблему вивчали та розглядали безліч відомих зарубіжних та вітчизняних науковців та видатних психологів, ступінь її розробки високий. Як показали дослідження Л.С. Виготського, О.М. Дяченко, В.У. Давидова, Е.І. Ігнатєва, С.Л. Рубінштейна, Д.Б. Ельконіна, В.А. Крутецького, Т. Рібо, К.Г. Паустовського та інших, — уява виступає не тільки передумовою ефективного засвоєння дітьми нових знань, але і є умовою творчого перетворення знань, що є у дітей, сприяє саморозвитку особистості, тобто в значній мірі визначає ефективність навчаль- но-виховної діяльності.

Мета статті — виявлення особливостей творчої уяви дітей старшого дошкільного віку та розробка рекомендацій щодо використання здоров'язберігаючих технологій у розвитку творчої уяви дітей старшого дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу На думку вчених, саме розвитком уяви можна пояснити появу творчої діяльності в дошкільному віці, адже своєрідність її виявляється в тому, що виникає можливість її протікання від думки до ситуації, а не від ситуації до думки. Діти починають все більше уваги приділяти ідеї, тобто задуму свого твору, який відображає сюжет малюнка, гри чи казки. При цьому вони використовують у своїй творчій діяльності не тільки реальні предмети, але й казкові образи.

У сучасній психології уява розглядається як складна психологічна система і є центральним психологічним новоутворенням дитини-дошкільника. Л.С. Виготський вважає, що уява пов'язана зі сприйман- ням, мовленням і мисленням, породжує емоції і реалізована на основі волі, розвиває інтереси, здібності, товариськість тощо. Саме уява є основою будь-якої творчості і її потрібно розвивати в дошкільному ди- тинстві [1, с. 18].

За В.С. Мухіною, уява дошкільника розвивається у два етапи. Перший — мимовільна уява. Предметом уяви стає те, що схвилювало дитину, і під впливом хвилювань, емоцій діти починають складати власні казки чи вірші [3, с. 154].

Другий етап — виникнення довільної уяви, характеризується направленням уяви на досягнення раніше поставленої мети. Довільна уява

відсутня у дітей молодшого та середнього дошкільного віку, виникаючи у старшому дошкільному віці, у процесі розвитку продуктивних видів діяльності. Діти оволодівають умінням будувати та втілювати певний замисел. Постановка цілі та керування побудовою замислу у продуктивних видах діяльності здійснюється за допомогою мовлення.

Для виявлення індивідуальних особливостей створення старшими дошкільниками вербальних і невербальних образів уяви ми скористалися методом спостереження за вирішенням дітьми трьох ігрових діагностичних завдань: «Чарівні перетворення» (домальову- вання фігур-еталонів, модифікований тест Торренса «Неповні фігури»); «Чарівники» (методика «Три кольори»); «Пані Клякса» (модифі- кований тест Роршаха)

Дослідно-експериментальна робота проводилась на базі дошкільного навчального закладу комбінованого типу № 54 «Метелик» м. Черкаси. У ній брало участь 10 дітей 5–6-річного віку. За результатами методики Е. Торренса «Неповні фігури», найбільший відсоток (40 %) дітей мають недостатній рівень розвитку творчої уяви. За результатами методики «Три кольори» та модифікованого тесту Роршаха, які добре розвивають фантазію дітей та образне мислення, художнє сприйняття та творчу уяву, старші дошкільнята продемонстрували середній рівень розвитку уяви.

Таким чином, проведене діагностичне дослідження і його аналіз виявили, що у виховному процесі даної дошкільної загальноосвітньої установи проблемам розвитку творчої уяви приділяється недостатня увага. У зв’язку з цим роботи вихованців не відрізняються емоційністю і барвистістю, правда, в деяких роботах можна виявити окремі елементи творчої фантазії, проте вони все ж відрізняються неопрацьованістю деталей.

Отримані дані свідчать про невикористані можливості у розвитку творчої уяви дітей старшого дошкільного віку. Якщо не надати відповідної уваги збагаченню образів уяви, розвитку її механізмів у дошкільному віці, це може призвести до її поступового згасання, що негативно позначиться на результатах майбутнього шкільного навчання.

Для вирішення проблеми підвищення рівня розвитку творчої уяви дітей старшого дошкільного віку ми рекомендуємо застосовувати в роботі дошкільних навчальних закладів здоров’язберігаючі технології.

Здоров’язберігаючі технології — це системно організовані програми, прийоми та методи організації освітнього процесу, які не шкодять здоров’ю його учасників. Важливо, що здоров’язберігаючі технології позитивно впливають на здоров’я дітей, підвищують їх працездатність

та рухову активність, створюють відчуття комфорту під час занять, покращують дитячий нервово-психічний стан та емоційний настрій, привчають до порядку, сприяють соціальній адаптації в колективі.
Для розвитку творчої уяви дітей старшого дошкільного віку рекомендуємо використовувати наступні методи.

Гра та ігрова терапія. Гру традиційно пов'язують з дитинством. Найефективніше можна застосовувати гру-фантазію — у таких іграх дитячий задум реалізується у рольовій поведінці, за допомогою різноманітних засобів для безпредметної ігрової дії: міміки, жестів, малюнків, інтонації. Такі ігри корисні для будь-яких дітей, тому що вчать дружному спілкуванню, порозумінню, знижують напруження та формують певні моральні принципи. Завдяки ігровій терапії дитина привчається сміливо висловлювати свою думку, самостійно приймати рішення.

Казкотерапія. У роботі над казкою у дітей розвивається творчість, уява, позитивні емоції, які мають великий вплив на формування духовно здорової особистості. Казкотерапія спонукає шукати відображення казкових подій у поведінці людей, проблемах і способах їх розв'язання у житті.

Арт-терапія — це лікування мистецтвом. Арт-терапія поєднує використання різних його видів: малюнка, живопису, мозаїки, ліплення. Переваги цього методу — відносна простота у застосуванні, багатство матеріалів, можливість поєднувати його з будь-якими іншими психотерапевтичними методами. Усі види мистецтва мають оздоровчий вплив на здоров'я дітей. За допомогою арт-техніки дитина має можливість виразити свої переживання, почуття. Крім того, творча діяльність допомагає зняти напругу, сприяє підвищенню дитячої самооцінки, впевненості у власних силах та розвиває творчі здібності.

Кольоротерапія — дієвий метод впливу кольором на дитину з метою відновлення і збереження нормальної життєдіяльності. Яскраві кольори приваблюють дітей. Вони дають відчуття комфорту. Кожний колір випромінює свою енергію і впливає на розумовий, духовний і фізичний стан дітей. Під час проведення занять з кольоротерапії у ді- тей формується уявлення про оздоровчий вплив кольорів на орга- нізм. Саме кольори не лише можуть поновлювати душевну рівновагу, але й бути серйозним лікувальним фактором при численних психічних та фізичних хворобах. На емоційному рівні загальноприйнятим є ви- користання, наприклад, для тонізації гніву, — зеленого або синього ко- льору, кольору радості — червоного, щастя — жовтогарячого, триво- ги — жовтого, суму — білого, страху — чорного.

Отже, уява дошкільника розвивається в діяльності: у грі, малюван- ні, у заняттях з розвитку мови. Тому організація цих видів діяльності, педагогічне керівництво ними мають вирішальне значення для розви- тку творчої уяви. Важливу роль у розвитку уяви має художнє вихован- ня дітей з використанням здоров'язберігаючих технологій. Слухаючи казки та художні розповіді, розглядаючи доступні її розумінню твори живопису та скульптури, дитина навчається уявляти зображені події, у неї розвивається творча уява. Добре розвинена уява дошкільника ста- не запорукою успішного навчання у школі. Дорослі повинні не тільки створювати умови для прояву творчої уяви дітей. У процесі організа- ції і керівництва їх діяльністю слід активно впливати на розвиток цьо- го процесу, запобігати небезпекам, збагачувати уявлення дошкільни- ків, навчати їх ефективним прийомам маніпулювання образами уяви, використовувати спеціальні вправи для її стимулювання.

ДЖЕРЕЛА

1. Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте / Л.С. Выготский / ред. А.Н. Драчев. — СПб. : Союз, 1997. — 96 с.

2. Лазарєв М.О. Основи педагогічної творчості : навч. посібник для пед. ін-тів / М.О. Лазарєв. — Суми : ВВП «Мрія» — ЛТД, 1995. — 204 с.

3. Мухина, В.С. Возрастная психология: феноменология развития, детство, отрочество : учебник для студ., обуч. по пед. спец. / В.С. Мухина. — 5 изд., стер. — М. : Academia, 2000. — 456 с.

В статье рассматриваются исследования уровней формирования творческого воображения у детей дошкольного возраста. Обобщаются реко- мендации по использованию здоровьесберегающих технологий в развитии творческого воображения детей старшего дошкольного возраста.

Ключевые слова: *творческое воображение, здоровьесберегающие технологии, дошкольный возраст.*

This article discusses research of the levels of creative imagination among preschool children and opportunities for the development of creative imagination using the health-preserving technologies.

Key words: *creative imagination, health-preserving technologies, preschool age.*